

О.В. КОМІНАРЕЦЬ,
голова циклової комісії
«Народне-інструментальне
мистецтво» Миколаївського коледжу
культури і мистецтв,
м. Миколаїв

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ОРКЕСТРІВ ТА АНСАМБЛІВ
НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ
(МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ КЕРІВНИКАМ САМОДІЯЛЬНИХ
НАРОДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ КОЛЕКТИВІВ)**

Виконавське мистецтво на народних інструментах – складне і багатогранне явище. У наш час визначається декілька напрямків у розвитку оркестрів та ансамблів народних інструментів, у залежності від складу, репертуару, манери виконання.

«Оркестр» (сучасне тлумачення) – колектив музикантів, які володіють різноманітними інструментами і спільно виконують музичний твір. За кількістю розподіляють:

- малий склад – 12-15 чоловік;
- середній склад – 20-35 чоловік;
- великий склад – 45-60 чоловік.

Оркестри бувають:

Мішаний склад (присутність інструментів різних тембрових груп):

1. Оркестр народних інструментів, що складається зі струнно-щипкової групи інструментів: групи домр та балалайок, групи оркестрових баянів (гармонік), групи бандур та цимбалів, групи ударних інструментів.

2. Оркестр українських народних інструментів, що складається зі струнно-смичкової групи, духової групи, групи кобз, цимбалів, групи бандур, групи ударних інструментів.

3. Неаполітанський оркестр, що складається з групи струнно-щипкових інструментів: гітари, мандоліни, акордеон.

4. Оркестр баяністів, що складається з баянів, акордеонів, тембрових гармонік, концертин, фортепіано, смичкового контрабасу, ударних інструментів.

5. Естрадний оркестр, що складається з різноманітного кількісного співвідношення струнно-смичкової і духової груп, групи ударних інструментів, гітари, аккордеона і фортепіано.

Однорідного складу (об'єднуються інструменти однієї тембрової групи):

- 1. Домровий оркестр (прими, альти, тенори, басы, контрасами);
- 2. Оркестр бандуристів;
- 3. Оркестр ударно-шумових інструментів;
- 4. Оркестр баянів та аккордеонів.

Поради з організації роботи інструментального колективу:

Підготовка необхідної матеріальної бази – одна з найголовніших частин організаційної роботи на першому етапі створення колективу.

Необхідно забезпечити музичні інструменти, достатню кількість пультів з розрахунку один пульт на два виконавці, замовити папки для партій – в них краще зберігається нотний матеріал. Оркестрові партії повинні бути написані чітко, зі зручними переверотами сторінок. Згодом можна організувати бібліотеку, де накопичується і зберігається нотний матеріал.

Важливою умовою успішного навчання є правильне методичне планування. На кожного учасника групи слід скласти індивідуальний план. Учасники підготовчої групи не менше половини кожного заняття повинні навчатись індивідуально, інший час розподіляється між ансамблевою грою та читанням з аркуша. Оркестранти основного складу більшу частину часу працюють в оркестрі, але з ними необхідно індивідуально опрацьовувати партії. З числа найбільш підготовлених можна готувати солістів і малі форми ансамблів, що урізноманітнить програму колективу, стимулюватиме виконавську майстерність учасників.

Але кожен керівник повинен пам'ятати, що однією з найважливіших умов стабільності колективу, його працездатності і дисципліни є виховна робота. З числа найбільш авторитетних оркестрантів створюється художня рада, яка разом з керівником оркестру планує та обговорює творче життя колективу.

План навчально-виховної роботи оркестру (ансамблю) народних інструментів.

Сторінки журналу обліку.

I. Організаційна робота

Робота по залученню учасників. Прийом у колектив і проведення індивідуальних та групових занять. Організаційний збір колективу. Вибори активу. Порядок денний та періодичність зборів і активно стосовно обговорення репертуару, концертної діяльності тощо. Підсумковий збір колективу в кінці навчального року.

II. Навчально-творча робота

(Погодинна програма навчальної роботи на рік. Тема занять.)

Кількість годин роботи (оплачуваних) за місяць.

До плану навчально-творчої роботи повинні бути включені наступні (предмети) розділи:

- історія музичного мистецтва;
- нотна грамота та теорія музики; навчання навичкам гри на музичних інструментах; репетиційна робота.

III. Участь оркестру в культурно-масових заходах школи

IV. Художньо-естетичне виховання учасників оркестру

(бесіди, лекції, доповіді, екскурсії, зустрічі, обговорення концертів тощо)

V. Концертна діяльність

Створення репертуару є одним із найголовніших завдань діяльності керівника, що визначає навчально-виховну роботу і творче обличчя колективу. Під час формування виконавського репертуару, керівнику слід враховувати рівень підготовки музикантів, плани закладу культури, де він працює.

Основні вимоги до репертуару такі:

1. Необхідно відбирати лише твори високохудожні, здатні духовно збагатити учасників колективу.
2. Репертуар має відображати самобутність колективу, точно відповідати його інструментальному складу та рівню виконання.
3. Репертуар повинен постійно поновлюватись. Складаючи виконавську програму, керівник колективу повинен чітко уявляти, якій меті служить та чи інша п'єса, чи посяде вона місце у репертуарі оркестру.

Завдання учбового репертуару:

- освоєння музичного інструменту;
- набуття техніки виконання;
- виховання ансамблевого виконання.

Завдання концертного репертуару:

- пропаганда музичної культури народу;
- пропаганда народно-інструментального жанру;
- ріст майстерності виконавців;
- музично-естетичне виховання, як виконавців, так і слухачів.

Принципи підбору репертуару:

- класичні твори (українська та зарубіжна класика);
- народні пісні оригінальні, в обробці, переклади;
- фольклор – збереження місцевих народних виконавських традицій;

Твори:

- патріотичного напрямлення;
- до знаменних дат та запланованих заходів;
- місцевих авторів;
- сучасних композиторів.

Список використаних джерел:

1. Будашкин, Н. Народные музыкальные инструменты [Текст] / Н. Будашкин. – М.: Музыка, 1986.
2. Вертков, К. Русские народные инструменты [Текст] / К. Вертков. – Л.: Музыка, 1975.
3. Волощенко, А. Від балайки до бандури [Текст] / А. Волощенко. – М. Луганськ, 2003.
4. Гуменюк, А. Українські народні інструменти [Текст] / А. Гуменюк. – К.: Наукова думка, 1957.
5. Іванов, П. Оркестр українських народних інструментів [Текст] / П. Іванов. – К.: Музична Україна, 1981.

6. Илюхин, А. Школа коллективной игры для оркестра народных инструментов [Текст] / А. Илюхин, Ю. Шишаков. – М.: Музыка, 1970.
7. Каргин, А. Работа с самодеятельным оркестром русских народных инструментов [Текст] / А. Каргин. – М.: Музыка, 1982.
8. Комаренко, В. Український оркестр народних інструментів [Текст] / В. Комаренко. – К.: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1960.
9. Лисенко, М. Народні музичні інструменти на Україні [Текст] / М. Лисенко. – К.: Наукова думка, 1955.
10. Максимов, Е. Оркестры и ансамбли гармоник [Текст] / Е. Максимов. – М.: Советский композитор, 1981.
11. Прокопенко, Н. Устройство, хранение и ремонт народных инструментов [Текст]: учебное пособие / Н. Прокопенко. – М.: Музыка, 1977.
12. Попонов, В. Русская народная инструментальная музыка [Текст] / В. Попонов. – М.: Знание, 1984.
13. Розанов, В. Инструментоведение. Пособие для руководителей оркестра русских народных инструментов [Текст] / В. Розанов. – М.: Советский композитор, 1981.
14. Чунин, В. Современный русский народный оркестр [Текст] / В. Чунин. – М.: Музыка, 1981.
15. Хащеватська, С. Інструментознавство [Текст] / С. Хащеватська. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2008.